

<i>m</i>	<i>n</i>
<i>Davant f</i>	
<i>En general, s'escriu m:</i>	<i>S'escriu n en els casos següents:</i>
amfibi, àmfora, càmfora, limfa, nimfa, pàmfil, pamflet, paranimf, samfaina, triomf, trumfo, xamfrà	<ul style="list-style-type: none"> • <i>En els mots que comencen per:</i> <ul style="list-style-type: none"> — con-: confessar, confit, Conflent — en-: enfeinat, enfortir (<i>convé notar que s'escriu m a èmfasi, emfisema, emfiteusi, emfraxi</i>) — in-: infermer, infidel, inflar, informació, infusió (<i>també ínfer, ínfim, ínfula</i>); infrahumà, infraroig • <i>En els mots anfós, gonfanó, fanfara; panfigo, semprenflor; Manfred</i>

Certs mots presenten el grup gràfic *mp* (davant *t* o *c*): *assumpt*e, *atempt*at, *compt*able, *exempt*, *impromptu*, *peremptori*, *prompt*e, *símp*toma, *sumptuós*, *tempt*ar; *presumpció*, *redempció* (cf. I, § 4.2.2). També convé notar grups com *gn-*, *mn-* o *pn-* en un petit nombre de mots com *gnom*, *mnemotècnic* o *pneumònia* (cf. I, § 4.2.1).

2.8. LA LLETRA H

La grafia *h* no se sol pronunciar en català (encara que en interjeccions com *ah!*, *ehem!*, *ha!* *hum!*, *oh*, es pot pronunciar [h]) i solament té valor etimològic: *haver*, *hi*, *hivern*, *home*, *hora*, *hospital*; *adherir*, *àdhuc*, *alhora*, *filharmònic*, *inhalar*, *subhasta*, *tothom*; *ahir*, *prohibir*, *vehicle*; *Homer*; *Horta*.

La *h* etimològica es va perdre des d'antic en mots com *oreneta*, *ordi*; *Espanya* (però no en *hispà*, *hispano-*), *Joan*, i en els grups *ph* (esdevingut *f* en *filosofia*, *àlef*; o reduït a *p* en *filosop* o *Josep*), *th*, *ch* i *rh* (*teoria*, *tesaurus*, *còlera*, *coral*, *ritme*, *retòrica*; *Ester*, *Elisabet*, *Judit*, *Rut*). Tampoc no s'ha conservat la *h* tradicional no etimològica de hiats (*rient*, *atribuir*, en lloc de *rihent*, *atribubir*), o del grup *-ch* (*amic*, *ric*, *Ifac*, *Montblanc*, *Vic*, en lloc de *amich*, *rich*, *Ifach*, *Montblanch*, *Vich*), que perviu en noms de llinatge o cognoms: *Santllebí*, *Vebí*, *Estruch*, *Folch*, *Cochs*, *Dachs*.

En noms propis no adaptats i derivats seus, la *h* pot conservar la pronúncia de la llengua d'origen: *Bach*, *Hamlet*, *Hegel*, *Hitler*, *Hölderlin*, *Hume*, *Schubert*; *hamiltonià*, *begelià*, *henry*, *hitlerià*, *shakespearià*.

3. ELS SIGNES DIACRÍTICS

3.1. L'ACCENT GRÀFIC

L'accent gràfic s'escriu sobre les vocals majúscules i minúscules, marca l'accent de mot, indica una major prominència de la síl·laba i assenyalava la

qualitat de la vocal modificada (cf. I, § 8.2). La tonicitat, la posició relativa de la síl·laba accentuada dins el mot i la terminació gràfica d'aquest en regulen l'escriptura o l'estalvi (§ 3.1.1), mentre que la qualitat determina la mena d'accent a emprar: greu (`), per a la vocal baixa i les vocals mitjanes baixes — *a*, *e* ([ɛ]) i *o* ([ɔ])—; o agut (´), per a les mitjanes altes i les altes —*i*, *u*, *e* ([e]) i *o* ([o])—, tenint en compte que en el cas de *e*, hi ha diferències entre parlars en certs casos (cf. § 3.1.3).

3.1.1. Regles d'accentuació gràfica

Llevat del cas d'alguns mots compostos que porten guionet, s'escriu un sol accent gràfic per mot: el que es correspon amb l'accent fònic del component lèxic de la dreta, que cau en una de les tres darreres síl·labes del mot. En els adverbis en *-ment* i en compostos patrimonials es manté l'accent gràfic del component de l'esquerra quan aquest component és un mot que com a tal ja té accent gràfic: *còmodament* (cf. *còmoda*), *adéu-siau* (cf. *adéu*). En tot cas, no tots els mots amb accent fònic duen accent gràfic, sinó que s'escriuen amb accent:

a) Els mots esdrúixols: *àrea*, *feréstega*, *època*, *crítica*, *fórmula*, *còlera*, *única*.

Ortogràficament, es tracten com a esdrúixols determinats mots que acaben en *i* seguida de vocal o en *ua*, *ues* (cf. I, § 5.2): *gràcia*, *Núria*; *contínua* adj. (cf. *continua*, forma del verb *continuar*).

b) Els mots plans que no acaben en vocal, ni en vocal seguida de *s*, ni en *-en* o *-in*: *hàbil*, *estàveu*, *témer*, *esplèndid*, *íntim*, *córrer*, *llòbrec*, *últim*.

c) Els mots polisíl·labs aguts acabats en vocal, en vocal seguida de *s*, o en *-en* o *-in*: *demà*, *també*, *amè*, *matí*, *passió*, *allò*, *comú*, *repàs*, *només*, *promès*, *encís*, *melós*, *repòs*, *il·lús*, *encén*, *sorprèn*, *magazín*.

Els casos esmentats en els punts *b* i *c* no inclouen les grafies vocàliques *i* i *u* quan formen part de diftongs i es pronuncien [j] i [w], respectivament, com en *remeis* o *anàveu*.

3.1.2. L'accent diacrític

L'accent gràfic també s'escriu en mots no inclosos en els criteris anteriors: en monosíl·labs tònic i bisíl·labs plans (i formes relacionades). En aquests casos l'accent té funció diacrítica, és a dir, serveix per a distingir dos mots diferents que, sense l'accent, coincidirien en la grafia; el mot amb accent i el mot sense accent poden diferir en el significat, en la categoria gramatical, en

la pronunciació o en més d'una d'aquestes propietats. Els principals mots que s'escriuen amb accent diacrític són els que figuren en el quadre IV.24.

QUADRE IV.24
Principals mots amb accent diacrític

Mots amb accent diacrític		Mots sense accent diacrític	
bé	<i>m.</i> 'el que és bo o beneficia'	be	<i>m.</i> 'anyell'
	<i>adv., conj., interj.</i>		<i>f.</i> 'nom de la lletra <i>b</i> '
déu	<i>m.</i> 'ésser sobrehumà'	deu	<i>f.</i> 'font'; <i>num. cardinal</i> <i>forma verbal de dar i deure</i>
dóna	<i>3 ind. pr. i 2 imp. de donar</i>	dona	<i>f.</i> 'persona femella'
dónes	<i>2 ind. pr. de donar</i>	dones	<i>pl. de dona f.</i> 'persona femella'
és	<i>3 ind. pr. de ser o ésser</i>	es	<i>pron. feble; art. salat</i>
			<i>pl. de e f.</i> 'nom de la lletra <i>e</i> '
féu	<i>3 pass. de fer</i>	feu	<i>5 ind. pr. i imp. de fer; m.</i> 'domini'
fóra	<i>1 i 3 cond. de ser o ésser</i>	fora	<i>adv.</i>
mà	<i>[pl. mans] f.</i> 'terminació del braç'	ma	<i>poss. àton</i>
més	<i>adv.</i>	mes	<i>m.</i> 'part de l'any'; <i>part. de metre</i>
			<i>conj. adversativa; poss. àton</i>
món	<i>[pl. mon] m.</i> 'la Terra'	mon	<i>poss. àton</i>
nét	<i>m.</i> 'fill d'un fill o d'una filla'	net	<i>masc. de net adj.</i> 'impol·lut'
néta	<i>f.</i> 'filla d'un fill o d'una filla'	neta	<i>fem. de net adj.</i> 'impol·lut'
ós	<i>m.</i> 'mamífer carnívor de la família dels úrsids'	os	<i>m.</i> 'peça de l'esquelet'
			<i>pl. de o f.</i> 'nom de la lletra <i>o</i> '
pèl	<i>m.</i> 'filament de matèria còrnia'	pel	<i>contracció de per i el</i>
què	<i>pron. relat. (seguint prep.) i int.</i>	que	<i>pron. relatiu, adv. i conj.</i>
sé	<i>1 ind. pr. de saber</i>	se	<i>pron. feble</i>
sí	<i>adv.</i>	si	<i>pron. fort; conj.</i>
	<i>m.</i> 'afirmació'		<i>m.</i> 'interior', 'nota musical'
sóc	<i>1 ind. pr. de ser o ésser</i>	soc	<i>m.</i> 'esclop', 'soca'
sòl	<i>m.</i> 'superfície del terreny'	sol	<i>m.</i> 'astre', 'nota m.', 'sist. col·loidal'
			<i>masc. de sol adj.</i> 'solitari' <i>forma de solar (bal.) i soler</i>
són	<i>6 ind. pr. de ser o ésser</i>	son	<i>m.</i> 'acte de dormir'
			<i>f.</i> 'ganes de dormir'
			<i>poss. àton; 1 ind. pr. (bal.) de sonar</i>
té	<i>3 ind. pr. i 2 imp. de tenir</i>	te	<i>m.</i> 'planta'; <i>f.</i> 'nom de la lletra <i>t</i> '
			<i>pron. feble</i>
ús	<i>[pl. usos] m.</i> 'acció d'usar'	us	<i>pron. feble; 1 ind. pr. (bal.) de usar</i>
			<i>pl. de u f.</i> 'nom de la lletra <i>u</i> '
vénen	<i>6 ind. pr. de venir</i>	venen	<i>6 ind. pr. de vendre</i>
véns	<i>2 ind. pr. de venir</i>	vens	<i>2 ind. pr. de vendre</i>
vés	<i>2 imp. de anar</i>	ves	<i>2 imp. de veure; m.</i> 'tela forta'
			<i>pl. de ve f.</i> 'nom de la lletra <i>v</i> '
vós	<i>pron. fort</i>	vos	<i>pron. feble</i>

3.1.3. Distribució dels accents agut i greu de les vocals e i o

La distribució de les vocals mitjanes anteriors tòniques presenta variació dialectal (cf. I, § 2.1.1-2.1.3), que fa que l'ús dels accents agut (´) i greu (`) sobre e i o no s'ajusti sempre a la pronúncia de cada parlar i calgui recórrer a tendències en la distribució gràfica. En aquesta distribució, l'accent agut és més freqüent en les formes verbals, principalment les arizotòniques, i en mots aguts en què s'accentua o, mentre que el greu predomina en la resta de casos. Tanmateix, aquestes tendències s'inverteixen en uns casos concrets:

a) En els mots esdrúixols *cérvola*, *església*, *grémola*, *témpores* (convé notar les formes del femení *feréstega*, *llépola*, i topònims com *Bétera*, *Burjassénia*, *Dénia*, *Énguera*, *Éssera*, *Gémenes*, *Guadasséquies*, *Llémpia*, *la Sénia*);

b) En els mots plans *cérvol*, *crémor*, *déntol*, *évol*, *feréstec*, *llécol*, *llépol*, *péntol*, *préssec*, *préstec*, *quetsémper*, *tsarévix*; *córner*, *estómac*, *furóncol*, *góndol*, i en topònims com *Bóixols*, *Bóquer*, *els Córrecs*, *Fórnols*, *Gósol*, *Jóncols*, *Sóller*, *Tórrec*, *Xóvar*.

c) En els mots aguts acabats en -o *açò*, *això*, *allò*, *però*, *madò* (convé notar els derivats i compostos de *bo*, *so*, *to*, *tro*, com *de debò*, *ultrasò*, *semitò*, *retrò*).

d) En els mots aguts acabats en -os *arròs*, *carcabòs*, *carròs*, *espòs*, *renòs*, *repòs*, *talòs*, *terrando*s, *terròs* m., *Ambròs* (també els derivats i compostos de *cos*, *cos*, *glos* 'llengua', *gros*, *os*, com *anticòs*, *motocròs*, *hipoglòs*, *capgròs*, *trencalòs*, i topònims com *Alòs*, *Amòs*, *Arròs*, *Begòs*, *Benòs*, *el Besòs*, *Carròs*, *Casòs*, *Concròs*, *Garòs*, *Seròs*, *el Tarròs*, *Tredòs*, *Vandellòs*, *Varradó*s, *Vilamòs*, *Vilancòs*, *Vinaròs*).

e) En els mots aguts acabats en -e derivats o compostos de *bé*, com *malbé*, *també*, (cf. *a collibè*, de *be* 'anyell'), i els que no fan el plural en -ns, com *calé*, *clixé*, *consomé*, *paté*, *puré*, *quinqué*, *ximpanzé*, i també *vaivé* (pl. *vaivens*). Però duen accent greu *bebè*, *cafè*, *canapè*, *comitè*, *crepè*, *cupè*, *damassè*, *mercè*, *oboè*, *perquè*, *rapè*, *requetè*, *tupè*.

f) En els mots aguts acabats en -es *adés*, *aprés*, *després*, i els que no fan el plural en -esos, com *accés*, *exprés* (cf. *exprès* 'antic pres'), *ingrés*, *procés*, *progrés*, *revés* (llevat de *desfrès*, *espès*, *estrès*, *interès* i *xerès*), a més dels derivats o compostos de *més*, com *demés*, *endemés*, *només*, *oimés*.

g) En topònims en -e o -en com *Arduané*, *Beniafé*, *Ramastué*, *Renanué*, *Sessué*; *Alcalatén*, *Bausén*, *Bairén*, *Larén*, *Sinyén*, *Tuixén* (però, amb accent greu, *Novetlè*, *Portè*; *Gombrèn*, *Odèn*, *Ordèn*, *Orèn*, *Torèn*).

h) En les formes verbals rizotòniques d'infinitiu, participi i imperfet d'indicatiu: *atènyer*, *conèixer*, *vèncer*; *nòmer*, *tòrcer* (llevat de *córrer*, *créixer*, *ésser*, *néixer*, *péixer*, *prémer*, *témer*, *trémer* i derivats); *admès*, *après*, *entès*, *ofès*; *inclòs* (llevat dels participis dels verbs en -fondre, com *confós*, *difós*);

crèiem, dèiem, sèieu, vèieu (llevat de *érem, éreu*). Cal afegir-hi les formes de present d'indicatiu i d'imperatiu dels verbs en *-fendre, -prendre, -vendre: defèn, desprèn, revèn*.

En baleàric, s'escriu accent greu en les formes de la persona 1 del present d'indicatiu dels verbs de la conjugació I en *-enar* i *-esar*: *anomèn, enllumèn, esmèn, remèn* (llevat de les de *afaenar* i *desfaenar, berenar, entrenar, estrenar, gangrenar, ordenar* i derivats, amb accent agut); *aburgès, avès, palès* (llevat de *contrapés, repés, sospés*). Convé notar també *disfrès* (de *disfressar*) i *encabès* (de *encabessar*).

En la tradició ortogràfica valenciana és corrent escriure l'accent agut (en comptes del greu) damunt la *e* tònica corresponent, d'acord amb la pronúncia pròpia dels parlars occidentals: *café, cinqué, comité, mossén, comprén, cortés, francés, admés, pretés; atényer, véncer, véiem, créiem*. Tanmateix, es manté l'accent greu en l'interrogatiu i el relatiu tònic *què* i la conjunció *perquè*, i en uns pocs mots proparoxítons com *València* o *sèrie*.

3.2. TRACTAMENT GRÀFIC DE LA SÍL·LABA

3.2.1. Sil·labificació gràfica i partició de mots a final de ratlla

La grafia dels mots polisíl·labs es pot descompondre a final de ratlla en un escrit. Aquesta partició es fa mitjançant el guionet (-), que en aquest cas indica la transició del mot d'una ratlla a l'altra. Els mots se solen partir segons l'estructura sil·làbica, de manera que la divisió no separi lletres que representen sons d'una mateixa síl·laba fònica (cf. I, § 4 i 5): *te-lla, ca-lbra, cos-ltat, neu-lla, no-lia*. Convé notar, però, el següent:

a) Els components dels dígrafs (tret de *ds* davant consonant, i de *gu, ll, ny, qu* i *ig*) se separen quan es parteix el mot per aquest punt: *ad-ljunt, ad-lsorcio, jut-lge, llot-lja, pot-lser, ràt-lzia, quei-lxa, ter-lra, tas-lsa*.

b) La *h* i la *x* no palatal no se separen de la vocal que precedeixen: *alco-lhol, tot-lhom; bo-lxa, te-lxans*.

c) El grup *l·l* es parteix substituint el punt volat pel guionet: *cel-lla, col-llegi*.

La partició a final de ratlla se sol fer aprofitant els guionets existents (*gira-lsol*) i evita que una de les parts es redueixi a una sola vocal (*a-lvió* o *avi-ló*), si no hi recolza una forma asil·làbica (*l'a-lvió, d'e-lvasió*). També se solen separar el prefix o els radicals que componen un mot quan resulten evidents: *ben-lestant, vos-laltres*.

3.2.2. La dièresi

La dièresi (¨) modifica *i* o *u*, minúscules o majúscules, a l'efecte de la sil·labificació en l'àmbit de mot en els contextos del quadre IV.25.

QUADRE IV.25
Ús de la dièresi

<i>i</i>	<i>ü</i>
<i>En hiats</i>	
<i>Després de vocal: cruïlla, intuïció, suï, obeïes</i>	<i>Després de vocal: peüc, diürètic</i>
<i>En diftongs</i>	
	<i>En gu i qu davant e o i: ungüent, pingüí, freqüent, adequi</i>

Rarament la dièresi de *gü* i *qü* indica hiat i no diftong. És el cas de les formes verbals de *aguar* i *argüir* que no contenen una *i* amb dièresi: *agües, agüés; argüiem, argüiria* (cf. *argüit, argüim*).

Tanmateix, no s'escriu dièresi:

- a) Quan hi correspon accent gràfic: *país, Lluís* (malgrat *països, Lluïsa*).
- b) En els sufixos *-isme* i *-ista*: *egoïsme, tramoïsta* (convé notar que s'escriuen amb dièresi *proïisme, lluïisme*, amb una terminació coincident).
- c) En les formes d'infinitiu, futur, condicional i gerundi dels verbs de la conjugació III: *obeïnt, pair, traïrà, lluiria*.
- d) En les terminacions llatines *-um* i *-us*: *pòdium, Màrius*.
- e) A començament de radical en derivats per prefixació i compostos: *antiïncendis, biunívoc, coincidir, reunió* (però amb dièresi *obriülls, reüll, traüll, sobreïxent*, i les formes rizotòniques de *reeixir* i *sobreeixir*).

4. LA GRAFIA DELS MOTS

En general, un mot se sol escriure com una seqüència de lletres que es discrimina dels mots contigus per espais en blanc o per signes de puntuació (cf. § 6). A grans trets, el mot gràfic se sol correspondre amb el mot gramatical (sia, doncs, variable o invariable; simple, derivat o compost) i, per tant, la grafia d'un mot n'aglutina els constituents lèxics i flexionals: radicals i afixos (cf. les parts II i III). De vegades, la grafia reflecteix, en certa mesura, els mots fonològics (cf. la part I), bé separant-ne els constituents mitjançant l'apòstrof (en el cas de certs clítics) o el guionet (amb pronoms posposats al verb), bé contraient-los (aglutinant *a, de, per* o *ca* amb la forma masculina de l'article que els segueix).